

3. Z obžalovanjem se ugotavlja dejstvo, da se Jugoslovensko učiteljsko združenje ni vzelo v zaščito pred nepozvanimi glede vprašanja prireditve internacionalnega učiteljskega kongresa v Beogradu, kateri bi se sami zamislili izvedbe moral biti v čast našemu učitelstvu in naciji.

Odbor za resolucijo in predloge je predlagal tudi izključitev dveh članov iz združenja in to: Jovana Milojevića, učitelja iz Zagreba, Jovana Raletića, učitelja v Zuhah v dunavski banovini, ker so delali proti interesom JUU in proti načelom prosvetne in personalne politike JUU.

Po kratki debati je bila izglasovana resolucija in tudi predlogi.

S tem je bil izčrpan program skupščine in volilni odbor je podal svoje poročilo, iz katerega je razvidno, da so bile vložene tri liste in to:

I. V izvršni odbor: Ivan Dimnik, Todor Dimitrijević, Stjepan Kranjčević, Svetislav

Gojković, Milinko Lazić, Mara Krstonošić, Jevta Krljević, Arsenije Tubić, Zivojin Stojanović. Nadzorni odbor: Dragotin Igl, Borivoj Pavlović, Mihajlo Stanojević, Viktorija Flere, Milan Šapinae.

II. Izvršni odbor: Dragiša Mihajlović, Danilo Milanović, Dragotin Prokić, Milorad Živković, Juraj Mravunac, Božidar Karlišić, Miloš Vučević, Jovan Kovačević, Anda Miličević.

III. Izvršni odbor: Mato Sudeta, Svetozar Popović, Franjo Kokalj, Vladislav Dabić, Stojadin Petrović, Ljubomir Arandelović, Ivo Crnković, Dobrisav Stojković, Mileva Živković.

Oddanih je bilo 356 glasov. Za prvo listo Ivana Dimnika je glasovalo 286 delegatov, za drugo 43 in za tretjo 26. Druga lista je dosegla količnik in enega člana v izvršni odbor. Tretja lista pa ni dosegla količnika. Po objavljenih rezultatih se je tov. predsednik zahvalil za udeležbo in izkazano zaupanje in je zaključil skupščino ob pol 1. uri po polnoči.

Razmišljanja po banovinski skupščini

Vsakoletna banovinska skupščina naše organizacije je za naš stan dogodek. Ne samo, da se tu podaja obračun o izvršenem delu v preteklem letu, ampak kaže nam tudi razpoloženje članstva napram organizaciji, njegovo stremeljenje in voljo za bodočnost. Skupščine so prava slika notranje moči organizacije.

Letošnja nam je pokazala, da se kljub raznim razdiralnim poizkusom od zunaj, večina le še zaveda, da je le v skupnosti moč, ki brani tudi posameznika pred sovražnimi napadi. Mnogi imajo namreč čisto napačne pojme o organizaciji. Mislijo si, da bi morala služiti le njihovim osebnim in samo osebnim interesom. In če kdaj tega ne dosežejo, govorijo o zapostavljanju, korupciji in brezposelnosti organizacije. Ne vedo, da so dobrane, ki jih hoče izboljšati organizacija, namenjene celotnemu stanu in po tem seveda tudi posamezniku. Takih pridobitev ti sebi ne želi ne upoštevajo. To so tisti ljudje, ki tudi najbolj izrabljajo vsakokratni politični položaj. Znajo se izredno prilagoditi razmeram in okolici, prav po biološki metodi. Njim je spreminjanje barve varovalni ščit, ker boljše obrambe — duhovne — ne zmorejo.

Takih ljudi ne najdemo v vrstah, ki posejajo redno naša zborovanja in skupščine. Saj oni znajo drugače dosegati svoje namene. Kdo bi se boril in izpostavljati, ko se pa v zaledju na cenejši način pride do svojega namena. Bijejo naj se le drugi, ki nimajo zlahte in zvez!

Zato vidimo med borci skoro vedno le iste stare obraze. Njim se pridružujejo v zmerem številu novinci, mlajši ljudje, ki kažejo voljo do dela in prevzemajo posle, kadar bodo omagali starejši. Vidi se pa takoj, da je naraščaja premalo. Tu ne velja izgovor: Bodo že oni, ki so vajeni. Treba bo nekoč

prevzeti dedščino in novi ljudje bi morali biti v vseh ozirih vpeljeni v poslovanje, kar se pa ne izvrši tako hitro. Most med starejšo in mlajšo generacijo bi ne smel biti prav nikjer pretrgan.

Posebno se je opazilo, da ni bilo na skupščini, niti v ozadju, onih ljudi, ki so že dosegli kak svoj namen. »Die Bauern sollen kämpfen, wir sind Edelleute«. — Takim sebičnim bo morala organizacija stopiti na prste in preiskati njihovo preteklost, zlasti način, kako so prišli do svojih položajev. Vrste bo treba začeti trebiti. Nič ne de, če nas je nekaj sto manj. Saj gre za kakovostno in ne številčno moč.

Želje zapečkarjev, da bi nastali v organizaciji prepiri in razdori, se zaradi uvidevnosti delegacije niso izpolnile. Nastajajoči nesporazumi so se sproti poravnali, kar je organizaciji le v dobro.

Opomnil bi tu le na premajhno dalekovidnost in uvidevnost, ki jo kažejo nekateri, kadar gre za malenkostne materialne dajatve. Nikakor bi ne mogel reči, da gre za žrtve, ker je komaj miloščina. Za mesečni dinar se vleče debata, da je človeka že kar sram. Mnogi se izgovarjajo na odgovornost nasproti članstvu. Kdaj ste že čuli, da bi poslanci leteli domov vprašati svoje volilce, če smejo glasovati za ta in ta zakon, pa naj bo še tako strog? Preveč imamo opraviti z otroki, zato smo večkrat tudi sami malenkostni, neodločni in pri vsem stiskanju slabi računarji. Kar mučna je že bila zadeva s »Popotnikom« in bi se ne smela nikoli več ponoviti v tej smeri, pač pa v nasprotni.

Tako smo letos morda prebrodili eno najnevarnejših mest, ne da bi tok koga odnesel in naredili korak naprej h konsolidaciji stanovskih razmer. Fr. L.

Pri ilustratorju „Čurimurčkov“

Nebotičnik. Blok mogočnih stavb krog njega se bahato dviga v višave in s prezirom zre na bedne ostanke stare Ljubljane pod sabo. V eni teh palač stanuje Viktor Cotič, ilustrator »Čurimurčkov«.

Stopil sem v dvigalo, v tretjem nadstropju sem pozvonil in par trenutkov kasneje sem že sedel v sprejemnici.

Spuščene zavese na oknih so se s težavo upirale večernemu soncu, ki bi se svojimi

trudnimi žarki rahlo odkrivalo vso udobnost sobe.

»Takoj! Takoj!« sem začel s hodnika njegov glas in komaj sem se utegnil ozreti po slikah na steni, že se je prikazal iz kopalnice svež in pravkar obrat, da je v sobi kar zadehtelo po kolonjski vodi.

»Mladina in kritika je sprejela vaše ilustracije z veseljem.« sem ga pozdravil.

Z njenim prihodom smo kar vsi na novo oživeli. Igre, delo — vsega se je lotila in se trudila, da je dosegla cilj. Vzljubili smo jo, vzljubila nas je ona. Pot njena v šolo je bila dolga 4, tudi 6 km. Pa je ni utrudilo, je ni plašilo. Niti minute ne bi mogel zaznamovati njenih zamud. In po pouku, saj je imela še vedno toliko in tako mnogo posla. Zanimala se je prav za vse: učiteljska knjižnica, oba pomladka in še mnogo drugega je bilo v njenih rokah od vsega početka.

Najbolj pri srcu pa ji je bila siromašna deca. Tu ni opustila nobene prilike, kjer bi mogla doseči količjak za utrujenim. Ko smo leta 1933. ustanovili stalno šolsko kuhinjo, je bila spet ona tista, ki je prevzela vodstvo. Učila je deklice kuhanja, računala in kalkulirala in vse se je vršilo kakor po receptu. Koliko tisočev lačnih želodcev je napolnila z dobro in tečno hrano, vedo povedati knjige, ki jih je vodila ves čas vestno in točno. Saj bi jo otroci imenovali mamico, pa je bila premlada, rekali so ji le gospodična Stana.

In vse te njene velike lepote je bilo mnogo tudi za nas, ki smo z njo delali. V vseh njenih enajst in pol letih, ko je bivala med nami, ni prišla iz njenih ust žal beseda. Bila je tovarišica in pol! Ne le, da je rada prevzela vsako delo, sama se je ponudila. Naj navedem samo nekaj! Ko sva leta 1931. šla dva tovariša iz naše šole na turnejo po Češkoslovaški, smo pri konferenci porazdelili delo za ta čas. Ko je bilo delo razdeljeno, se je oglasila: »Ni mi prav, da so drugi prevzeli več dela kakor jaz.« — Je še mnogo takih?

In ta lepa, ta dobra Stana je morala oditi tja, od koder ni vrnitve. Spremili smo jo na njeni zadnji poti. Belo oblečene deklice so ji postale s cvetkajami rdeče bivalice, vsi učenci in učenke so zasuli krsto s cvetjem. Padale so grude v grob, v naših dušah pa je trepetalo od težke boli. Izgubili smo tisto sonce, ki je ogrevalo

»Da so moje ilustracije kritike zadovoljile, me veseli, toliko bolj pa sem vesel, da jih je vzljubila mladina.«

In po kratkem molku je še dodal:

»Mladina je najstrožji kritik in na njeno sodbo sem čakal skoro s strahom.«

Sonce se je močneje uprlo v zavese. Soba je zablestela zdaj v rdečkastem sijaju. Nehote mi je zdrknil pogled po stenah, kjer so se vrstili portreti, pokrajine, marine. Barve so pele opojno pesem.

»Čeprav ste vseprej kot začetnik v slikarstvu, ste v Ljubljani skoro še docela neznan.«

Cotič se je nasmehnil:

»V Ljubljani nisem dolgo. Dalj časa sem prebival na Dunaju, kjer sem tudi dovršil slikarsko akademijo. Živel sem pa več let tudi v Trstu, v Zadru in v Mariboru. V Mariboru sem ustanovil slikarski klub »Grohar« in sem bil njega prvi predsednik. Tam sem organiziral prvo slovensko slikarsko razstavo, kjer sem razstavil tudi sam več slik. Da bi se strastno rad udeleževal razstav, ne morem trditi, vključ temu pa sem razstavil svoja dela v Leobnu in na Dunaju, v Gorici, v Trstu in na mednarodni razstavi na Reki.«

»Sodeč po tem, da ste dali klubu ime »Grohar«, bi človek sklepal, da se prištevate k impresionistom.«

»To tudi drži,« je odvrnil in medtem ko je jemal iz žepa cigaretno dozo, je še dodal: »Po tehniki sem impresionist, po motivih pokrajinar. Pred leti sem se mnogo bavil s portreti in z marinami.«

Prihajal je bolj in bolj v razpoloženje. Beseda se mu je razživila, kot se sproži granatno jabolko v jeseni, da se kar sama sipljejo iz njega rdeča zrna. Govoril je o svojem življenju, o delu in uspehih. Vesela beseda, iz katere je zdaj pa zdaj zazvenel tržaški naglas, mu je polagoma utihnila, živahne geste so se umirile. Prižgal si je cigareto, puhnili je dim, segel za hip v svoje dolge lase,

katerih sta se skrb in čas le še rahlo doteknila, in gledal je za kolobarj dima, ki so se dvigali počasi proti stropu.

»In kdaj ste se začeli baviti z ilustracijami?« sem prekinil njegov molk.

»Zelo zgodaj,« se je nasmehnil Cotič. »Še kot dijak sem ilustriral za Mohorjevo družbo Utvine »Pravljice«. Za isto založbo sem opremil kasneje tudi več drugih knjig. Moram pa že reči, da nisem imel še z nobeno knjigo toliko veselja, kot s »Čurimurčki«. Ribičjevo besedilo je pisano kot za nalašč zame. Lovec sem in ribič. Priroda me izredno veseli. Škoda le, da mi je bil stavljen za ilustriranje razmeroma kratek rok. Nisem hiter. Delam počas in za vsako sliko sem izdelal več skic. Risal sem vse po naravi. Pri tem so mi bili v pomoč moji dijaki. Znosili so mi razne živali, ki sem jih potreboval. Da bi videli tedaj mojo delovno sobo! Po mizi je kar gomazelo murnov, hroščev, čmrljev, pikapolonic. Opažoval, preoblačal in mučil sem uboge živalce, dokler nisem ujel karakteristične poze, ki sem jo potreboval.«

In pripovedoval je podrobno vesele dogodivščine s čurimurčki, s svojimi malimi »modeli«, ki so ga ves čas dela po svoje zabavali.

Ko sva se ob tem pripovedovanju oba dodobra nasmejala, sem vstal.

»Kako pa ste zadovoljni z barvnimi reprodukcijami v knjigi?« sem ga še vprašal na stopnišču med čakanjem na dvigalo.

»Več kot zadovoljen,« je odvrnil Cotič veselo. »Tiskarni moram čestitati. Niti velike nemške tiskarne, ki imajo dnevno opravka s dvobarvnim tiskom, ne bi mogle izvršiti pri tej nakladi dela bolje, kot Učiteljska.«

Stisnil sem Cotiču roko in sem se odpegljal navzdol.

Rožnik je bil še ves zlat od večernega sonca, ulice pa je že zalil mrak. Na promenadi me je zajela živa roka ljudi in me je odnesla s seboj.

Albert Širok

Malo orientacije

„Glas najmlajših“

Stopili smo v zavestno doživljanje današnje dobe v trenutku, ko neuklonljiva usoda človeštva bije z neizprosno bičem brezposelnosti po hrbtenicah najmlajših, po cvetu našega naroda — mladini.

Bičan cvet rodi sad, ki je povsem drugačen od raslega v solncu. Cvet ljubi le solnce, a bič so sovražil z vsemi njegovimi sledovi. Škoda, da se nam je solnce spremenilo v bič in da mnogi še služijo temu biču, češ, saj njegovi udarci po nas še niso najhujši. Res je, dragi tovariš in tovarišica, da morda ravno Tebe ta bič brezposelnosti ni zadel v vseh njegovih zamahih, a pomisli, da nisi samo Ti mladina, ampak da jih je nepregledna vrsta bičanih mladih cvetov — tako zvanih upov naroda, katerih razbičane duše trpe v bolečinah izrinjenosti, čuvstev nepotrebnosti in odvečnosti in razvrzanosti največjih globlin notranjosti. In če si morda že prišel iz peze brezposelnosti do svoje skorjice kruha, ali boš mirno gledal, kako se za teboj vrsti nepregledna vrsta mladih duš, ki jih ista usoda ko tebe vodi do največjih duševnih depresij v dobi, katerih dela bi morala sijati ko jutranja zarja na dnevu naše bodočnosti. Vsi ti, ki padajo v brezno neprešteti brezposelnih dni, so naši sotrpini, so naši mlajši, katerim moramo nuditi roko in srce, da otemo vsaj upe jutranje zarje. Spomin na doživljanje naših duš v prvih teminah ugašajočih upov naj v nas zbudi voljo in odločnost, da ne dopustimo, da bi še v bodoče ves naš mladi rod doživljal križanje svoje komaj zaživete mladosti. Znano je, da pride po križanju najboljše odrešene, da vedno stopnjujočemu se pritisku sledi eksplozija — saj nobena poso-

da ne vzdrži vsega — toda tovariši in tovarišice, naj bo dovolj, da so naše duše bičali in križali in ne zahtevajmo s svojo pasivnostjo, da bo še rod za rodom doživljal notranje poraze po človeški družbi tedaj, ko bi ga ta morala sprejeti med se kot pozitivnega člana. Ne molčimo več, ampak kričimo; da ne bodo merodajni krogi mirne vesti šli preko nas s hladno matematiko. Res je, toliko in toliko nas je vedno brezposelnih, a mi nismo mrtev material, zložen v zapahnenih magacinah, nismo samo suhe številke statistik, ampak živa mladina, ki ji ni priznana nobeno mesto v človeški družbi.

Živa mladina smo, a v čem je naše življenje? Ali nismo doslej ječali neslišno z ovelinimi ustnicami in neprimerno boljo duš pod nenadnim pritiskom popačenih razmer v človeški družbi? Zastala je za trenutek naša mladost, ko da bi se solnce ustavilo na nebu. A sedaj smo zopet začutili potrebo po našem življenju, potrebo po življenjskem delu, ki nas krepko sili kvišku v vsej svoji mladosti. Zavedli smo se, da mora biti konec pasivnega mučeništva. Začutili smo dolžnost, da gremo na delo in rešimo našo mladost in našo bodočnost. Tovariš, tovarišica, še so v tvoji notranjosti sledovi peze brezposelnosti in iz njih trdih izkustev naj ti vzkipi nova pesem našega skupnega dela. Vedi, da nisi sam, ampak da nas je mnogo. In če je bilo skupno naše mučeništvo, naj bo skupno in složno tudi naše delo, saj bo kililo iz enako razočaranih in globoko pretresenih mladih duš.

Tovariši, tovarišice! Ne prodajajmo nikomur svojih mladih duš, ne kupujmo s svojo mladostjo po nelepih načelih individuali-

naša srca, ki nam je dajalo toliko pobude in veselja do dela.

Stana, ni Te več med nami, a v naših dušah ostane večno taka kakršna si bila: popolna učiteljica - tovarišica.

Ti.

† Tilki Pivkovi na sveži grob

Duša je iz ječe vstala, vzpela se v nad zvezdni svet.

Solnce, ki si mu šla naproti, je razkošno sipalo svoje žarke na nas, ki smo Te spremili k poslednjemu počitku, solnce, ki si ga ljubila — v naših srcih ga ni bilo, v nas je bila žalost...

Zelesa si vzleteti v sinje višave, da bi od tam doli gledala svojo drugo domovino, ker Ti ni bilo dano, da bi smela gledati svojo prvo, kjer Ti živita oče in mati.

A telo je omahnilo. Duša pa se je vzpela v nadzemski svet, kjer ni solz, kjer ni trplje-

nja in žalosti, ni sovraštva, tja, kjer vlada večna ljubezen in večno veselje. Hotela si k morju na oddih, šla si na večni oddih. O, le oddahni si!

Tvoj upravitelj Vidmar na Čatežu mi je pokazal pismo, ki ga je prejel od Tebe dan po Tvoji tragični smrti in v katerem mu pišeš:

»Kar verjeti ne morem, da bi kar tako lahko pogrešali Aleksandrovo, morje in solnce. Zdi se mi, da Vas bo nekega dne kar premamilo in se odločite. — Morje ima čudovito moč: kdor ga enkrat vzljubi, mu je zapisan do smrti in preko... Odpotujem namreč v sredo v Baško. Do Sušaka z avijonom. Škoda, da ne plovemo preko Čateža, bi Vam malo pomahala...«

Jesen bo prišla v deželo. Vsa, Tebi tako draga Dolenjska, bo oživela, ko bodo spravljali kmetje dozorel sad. A Ti si morala pasti v najlepšem razcvitu.

Jesen bo prišla! Zopet se bodo odprle šolske duri. Otroci, ki si jim bila skrbna vzgojiteljica, nežna kot mamica, Te bodo pričakovali in vpraševali: »Kje je naša gospodična Tilka? Ali je ne bo več k nam?« — »Ne, ne,« bo govorilo iz vseh kotov! »Ne, ne,« jim bodo govorili starši. Tebe pa slišim, kako jim šepetesh iz onostranstva: »Otroci, meni je dobro, meni je tako lepo, ne skrbite zame in pridni bodite!« — — —

S tugo v srcu smo zapustili Tvojo pre-rano gomilo: Tvoj užaloščen nadzornik Vizjak, Tvoj globoko potrti šolski upravitelj Vidmar ter številne tovarišice in tovariši iz novomeškega okraja in od drugod.

Nad nami je bilo jasno nebo, pod katerim je krožil jekleni pišček, ki Ti je prinesel poslednji pozdrav. Razšli smo se na vse strani, med svet, med ljudi, delati in boriti se.

Ti si končala! Tebi je dobro. Le spavaj sladko!

Martin Marinč.

Dve prerani smrti

† Stana Kante

Ste jo poznali? Malo, saj je ni bilo nikjer videti v ospredju, čeprav je prav močno spadalata tja.

V Šmarju pri Gorici se je rodila. Kmalo med vojno je prišla vsa družina v Slovenijo — njen oče je bil znani in priljubljeni sreski šolski nadzornik.

Leta 1919. je končala učiteljske ter bila nekaj časa suplentka v Ljubljani, od koder je šla službovat na Vinico v Beli Krajini.

Od staršev je prevzela vse one lepe lastnosti, ki naj povzdignejo ugled slovenske učiteljice. Pri grči Lovšinu in znani delavki Poldki na Vinici pa so se te lastnosti izpolnile in utrdile. Vajena vsakega dela v in izven šole — taka je prišla januarja 1925 na Barje.